

קטרת מכפרת על לשון הרע

יומא מ"ד א' דהא תני ר' חנניא למדנו לקטרת שמכפרת שנאמר ויתן את הקטרת ויכפר על העם ותנא דבי ר' ישמעאל על מה קטרת מכפרת על לשון הרע יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי, ופרש"י על לשון הרע כי ההיא דקרח לשון הרע הוה דכתיב אתם המיתם את עם ד' וסתם לשון הרע בחשאי הוא עכ"ל, ומבואר דמה שנעצרה המגיפה ע"י קטרת הוא משום שהמגיפה היתה על שדברו לה"ר, ומתוך שקטרת מכפרת על העון שגרם למגיפה שהוא לה"ר ע"כ הוא נדעצרה המגיפה, ולפי"ז ל"ש קטרת אלא במגיפה שבאה על חטא של לה"ר.

וק' שבשבת פ"ט ע"א אי אף מלאך המות מסר לו דבר שנאמר ויתן את הקטרת ויכפר על העם ואומר ויעמוד בין המתים ובין החיים וגו' אי לאו דאמר ליה מי הוה ידע, ופרש"י "מסר לו סודו להקטיר מחתות קטרת בשעת מגיפה ולעמוד בין המתים ובין החיים", ומבואר שקטרת מצד עצמה היא סיבה לבטל מגיפה וזה מה שעשה אהרן, וא"כ אין זה דוקא במגיפה שבאה על לשון הרע אלא בכל מגיפה, ואילו ביומא מבואר דמה שהקטיר אהרן קטרת אינו משום שקטרת היא סיבה לבטל מגיפה אלא שבאה לכפר על לה"ר שגרם למגיפה.

וני' דהנה ברש"י [י"ז ע"א] הביא ד' הגמ' בשבת שמלאך המות מסר למשה ר"ז זה שקטרת עוצרת מגיפה, ונכתב שם בסוגריים "ר"ל כשניתן רשות למשחית אז אין מבחין בין טוב לרע ועל מה שמוסיף

מדיליה יש תיקון בקטרת אבל מה שגזר הקב"ה בהדיא אין חכמה ואין תבונה ובזה מתורץ מ"ש אח"כ שלא הניח המלאך את אהרן לעצור בקטרת והלא הוא מסר לו ר"ז זה אלא שהיה גזירת הקב"ה כמ"ש אני שלוחו של מקום ודו"ק", והיינו שבפסוק י"ג כ' רש"י אחז את המלאך והעמידו על כרחו, א"ל המלאך הנח לי לעשות שליחותי, א"ל משה ציוני לעכב על ידך, א"ל אני שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה, א"ל אין משה אומר כלום מלבו אלא מפי הגבורה אם אין אתה מאמין הרי הקב"ה ומשה אל פתח אהל מועד בא עמי וזהו שנאמר וישב אהרן אל משה עכ"ל, אשר לכאוי ק' מאוד דמה אמר המלאך, והרי הוא עצמו מסר למשה עצה זו שקטרת עוצרת מגיפה, וגם צ"ב מה שאמר אהרן למלאך שאין משה אומר כלום אלא מפי הגבורה, והרי ד"ז לא היה מפי הגבורה אלא שמלאך המות מסר לו זאת, וע"כ צ"ל שעצה זו שמסר לו מלה"מ שקטרת עוצרת מגיפה, אינה אלא על מה שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין טוב לרע, אבל על מי שחייב מיתה ע"ז ל"ש עצה זו דקטרת, וזהו שלא רצה המלאך להניח לאהרן, והיינו דאה"נ דהועילה הקטרת לענין שלא להמית את מי שאינו חייב מעיקר הדין, אבל מ"מ רצה להמית את אלו שהיו חייבים מעיקר הדין, והיינו אלו שדברו לה"ר ואמרו אתם המיתם את עם ד'.

ולפי"ז הרי באמת ק' היאך רצה אהרן לעכב את המלאך מלהמית את אלו שהיו חייבים מעיקר הדין והרי ע"ז ל"ש עצה זו דקטרת, וי"ל דזהו מה שאמרו ביומא דקטרת מכפרת על לה"ר ומתוך כך כיפרה הקטרת על הסיבה שחייבת מיתה, וזהו שאמר אהרן למלאך שמה שאמר כלום מלבו אלא מפי הגבורה, ומשום שד"ז שקטרת מכפרת על לה"ר לא נמסר ע"י המלאך למשה אלא הרי הוא כשאר דיני הכפרות שנאמרו למשה מפי הגבורה, ומ"מ צריך גם לרז שמסר מלה"מ למשה שקטרת עוצרת מגיפה, משום שאף שקטרת מכפרת על לה"ר אך מ"מ הרי ניתנה רשות למשחית. ונמצא שב' דברים נאמרו בקטרת, חדא דקטרת עוצרת מגיפה וכמבואר בגמ' בשבת וזהו דוקא על מי שאינו חייב מיתה מעיקר הדין, ועוד נאמר

שקטרת מכפרת על לה"ר והיינו דמי שנתחייב מיתה על לה"ר אהני בזה קטרת לכפר ע"ז, ובוזה יתבאר שבגמ' ביומא הביאו רק את הפסוק ויכפר על העם, ואילו בגמ' בשבת קאמר שנאמר ויתן את הקטרת ויכפר על העם ואומר ויעמוד בין המתים ובין החיים וגו', ומשום שבגמ' יומא דדריש דקטרת מכפרת על לשון הרע, וד"ז הוא מקרא דויכפר על העם, אך בגמ' בשבת דקאמר שקטרת עוצרת מגיפה הוא מקרא דויעמוד וגו', וזהו דקאמר בגמ' ואומר כו' והיינו דאמאי צריך לפסוק דויעמוד וגו' ולא סגי בפסוק ויכפר וגו', אלא דקרא דויכפר קאי על הא דקטרת מכפרת על לה"ר, ומהפסוק דויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה הוא דילפי

שקטרת עוצרת מגיפה, אלא שלפי"ז מה שאמר משה וכפר על העם קאי לכאוי על מה דקטרת מכפרת על לשון הרע מדקאמר לשון כפרה, אלא דרש"י הביא ע"ז הא דמלה"מ מסר לו ר"ז זה וי"ל.

ובסו"פ בלק כתיב נמי שהיתה מגיפה על דבר פעור ולא עשו שם עצה זו של קטרת, ולהנ"ל אי"ש שהרי קטרת שעוצרת מגיפה אינו אלא על מי שאינו חייב מעיקר הדין, וי"ל ששם היו חייבים מעיקר הדין ומה שקטרת מכפרת הרי אינו אלא על לה"ר, ומיהו אכתי צ"ב למה לא היו יראים מהא דכיון שניתנה רשות כו'.

והנה באמת יל"ע איך הקטיר אהרן קטרת בחוץ, והרי יש בזה משום מעלה בחוץ, וכדתנן בזבחים ק"ט ע"ב שעובר על קטרת בחוץ, ולכאוי צ"ל שהיה ע"פ הדיבור, ועפ"ז היה ניחא באופן אחר מש"כ רש"י שאין משה אומר כלום מלבו אלא מפי הגבורה, והיינו דעיקר ההיתר להקטיר היה ע"פ הדיבור, אלא שלפי"ז ק' הא דא"י בשבת שמלה"מ מסר לו ד"ז דקטרת עוצרת מגיפה דא"כ מי הוה ידע, והרי להנ"ל היה ע"פ הדיבור, ומוכח שלא היה ע"פ הדיבור, וע' בפ"י העמק דבר שם שמשום פקוח נפש הותר לו להקטיר בחוץ, ובאמת שהי' אפ"ל שהרי בזבחים דף ק"ח תנן ואינו חייב עד שיעלה לראש המזבח ר"ש אומר אפי' העלה על הסעל או על האבן, ונמצא שכל שאין מעלה על מזבח לת"ק או על אבן לר"ש אינו חייב, ובמעשה דאהרן לא מצינו שהניח על אבן או על מזבח בחוץ, וא"כ לא היה בזה משום מעלה בחוץ.

ואכתי ק' שהרי קטרת דינה להקטירה בפנים, ואם מקטיר בחוץ אין לזה דין קטרת ואיך יהיה בזה כפרה של קטרת, ואמנם משום העצה לעצור מגיפה אפשר דסגי במעשה קטרת אך לענין כפרה של קטרת איך יכפר בחוץ, והנה ביבמות צ' ע"ב אי' אליו תשמעון אפי' אומר לך עבור על אחת מכל מצוות שבתורה כגון אליהו בהר הכרמל הכל לפי שעה שמע לו שאני התם דכתיב אליו תשמעון ולגמר מיניה מגדר מילתא שאני, וע"ש בתוס' שאף שאינו ע"פ הדיבור מותר וא"כ אפ"ל דמה שהקטיר אהרן בחוץ. הוא משום הוראת שעה ול"ש בזה איסור מעלה בחוץ, וא"כ י"ל דיש לזה גם כפרה של קטרת, שבהוראת שעה אינו רק היתר אלא יש בזה גם קיום של קטרת וא"כ שפיר היה בזה קטרת מכפרת על לה"ר, ואמנם בגמ' ביבמות מבואר דהוראת שעה מותר למגדר מילתא, אך י"ל שגם בזה היה משום מגדר מילתא, ע' ברש"י שכי' ד"א למה בקטרת לפי שהיו ישראל מליזין ומרגנים

צבא הלווי

פרט ועוללות מתורת רבנו
צבי אליהו הלוי שמייתברג
של"מ"א

לנהנה לכאן היה אפילו שכונת הר"ש רק בפאה במחור לקרקע דחשיב שיש להם זכות בשדה אבל בדבר שזוכין בו כשאנו מחור לקרקע לא יחשב תבואת זרע, ושוב הראוני במנ"ח מצוה שצ"ה בקומץ מנחה שהק' בגמ' ב"ק ק"י ע"ב דמיבעיא בכהנים בגזל הגר אם מקבי מתנות הו' ופטורים ממעשר בהמה דלקוח פטור או הוי כיוורשים, ולהר"ש כיון דזכי להו רחמנא למה חשיב כלקוח, וכ' דיש לחלק דהר"ש כ' שהתורה זכתה להם בשדה א"כ י"ל דוקא מתנות שבשדה. ואולי כל מתנות כהונה ולויה חשיב כמו יורש, ולענין יורש מצינו שנחלקו האחרונים אי יש בו פטור של תבואת זרע, ע' במנ"ח מצוה שצ"ה דזה תלוי אם רשות יורש כרשות לוקח, וע' באו"ש פ"ו ממעשר הט"ו נקט דיוורש חייב מה"ת, ובאחיעזר ח"ג סי' ס"ד אות ד' נקט שרשות יורש כרשות לוקח.

ברכת אכילת קדשים

ברמב"ם פרק ט"ו מהל' תרומות הכ"ב כל האוכל תרומה מברך ברכת אותו מאכל ואח"כ מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה, וכך קבלנו וראינו אותם מברכין אפילו בחלת חוצה לארץ שגם אכילת קדשי הגבול כעבודה שנאמר עבודת מתנה אתן את כהונתכם. והנה בפסחים ל"ה א' תנן שכהנים יוצאים ידי מצה בתרומה, והרי על אכילת מצה מברכים ברכת המצוה, וא"כ כהן שאוכל מצה של תרומה צריך לברך ב' ברכות, ואמנם ברמב"ם כ' שמצה ומרור כוללים בברכה אחת, וכן מברכים ברכה אחת על הפרשת תרומות ומעשרות, אבל כאן הם ב' נוסחי ברכה שעל תרומה מברכים אשר קדשנו בקדושתו של אהרן, וא"כ צריך לברך ג' ברכות, המוציא ועל אכילת מצה ועל אכילת תרומה. ויל"ע מה קודם ואפשר ברכת מצה חובה וברכת תרומה אינה חובה, או אפשר דברכת תרומה תדיר אצלו.

ויש לדון עוד ששמן טמא ניתן לכהן להדלקה גם בזה"ז וע' ברמב"ם פ"ב מתרומות הי"ד וא"כ לכא' מי שמדליק בשמן טמא להנאתו יברך ג"כ אשר קדשנו בקדושתו של אהרן כו', ואמנם בהעמק שאלה ריש שאלתא ע"ג כי שעל שריפת תרומה טמאה אין מברכים ע"ש מש"כ הטעם, אבל יל"ע שהברכה היא על השימוש בתרומה כמו אכילה, ומיהו זה תלי' אם יש עליו מצוה בזה או רק היתר, וע' בדרך אמונה בבאה"ל שם שהאריך אם יש מצוה, ואם היה ע"ז ברכה יש לדון כנ"ל שמדליק נר של שבת בשמן תרומה יברך ב' ברכות, ולכא' מצות הדלקת נר שבת היא תדירה, אבל לרמ"א על הדלקת נר שבת מברכים אחר ההדלקה ועל תרומה יש לברך קודם, ומיהו לא שמענו שמברכים על הדלקת שמן תרומה טמאה.

אחר הקטרת לומר סם המות הוא על ידו מתו נדב ואביהוא על ידו נשרפו חמישים ומאתים איש אמר הקב"ה תראו שעוצר מגיפה הוא והחטא הוא הממית, וי"ל דמה"ט חשיב מיגדר מילתא, וע' בכ' הגר"ז סוף זבחים. וע' בס' איוב ל"ט כ"ח סלע ישכן ויתלונן ופרש"י "בטוח היה אהרן במחתת הקטרת כשתנה על אבן שתיה", וצ"ב.

אם בכור נאכל לנשי ועבדי כהנים

בזבחים נ"ו ב' הבכור נאכל לכהנים, והנה לעיל נ"ג א' גבי חטאת תנן ונאכלות לזכרי כהונה, וכן בדף נ"ד ב' גבי זבחי שלמי ציבור ואשמות, ובדף נ"ה א' גבי מורס מתודה ואיל נזיר תנן נאכלים לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם, וכן גבי מורס מן השלמים, וכאן גבי בכור תנן לכהנים סתמא ולא תנן לזכרי כהונה וגם לא תנן לנשיהם ועבדיהם.

ובדף נ"ז א' אי' ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין, הקישו הכתוב לחזה ושוק של שלמים, מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד, אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד.

וברש"י [פ"ח פ"ח] הובא ד"ז בשינוי לשון כחזה התנופה וכשוק הימין של שלמים לכהנים לבניהם ולבניהם ולעבדיהם לשני ימים ולילה אחד, והוסיף רש"י גבי שלמים לבניהם ולעבדיהם ומשמע שגם ע"ז קאי היקש לבכור, וא"כ גם בכור נאכל לנשיהם ולעבדיהם.

ובזבחים ק"ב ב' ומה במקום שהורע כחי בחטאת אצל נשי ועבדי דחיתך מחטאת ישראל, מקום שיפה כחי בבכור דכוליה דילי היא - אינו דין שאדחך ממנו, הנה למה לא אמרו שיפה כחו בבכור שמאכיל נשיו ועבדיו, ומשמע לכא' כד' הראב"ד שבכור אין נאכל לנשים ועבדים וצ"ע.

פטור לקוח בתרו"מ

בפסחים ל"ה ע"ב מעשר ראשון שניטלה תרומתו כו' פשיטא דכיון שנטלה תרומתו חולין הוי לא צריכא שהקדימו בשיבילים ונטלה הימנו תרומת מעשר ולא נטלה הימנו תרומה גדולה וכד' אבהו דאמר ר' אבהו א"ר שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשיבילים פטור מתרומה גדולה שנאמר והרמותם ממנו תרומת ד' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר א"ל רב פפא לאביי אלא מעתה אפי' הקדימו בכרי נמי ליפטר א"ל עליך אמר קרא מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת ד' ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן. ומבואר שצריך פסוק לפטור מע"ר שהקדימו בשבילים מתרו"ג וכמו יש פסוק שמע"ר שהקדימו בכרי חייב בתרומה גדולה

ושאלתי לכב' הג"ר אלעזר מ. שך זצ"ל דהרי לקוח פטור מתרו"מ כדילפי' בב"מ דף פ"ח מתרומות זרע, וכיון שלא גדל אצל הלוי הרי מעשר ראשון שבא לידו הרי הוא כלקוח, ואמנם תרו"מ בהכי חייב רחמנא, אבל תרומה גדולה שדינה להיות מופרשת קודם המע"ר הרי אם הקדים המעשר ראשון נמצא שכשבא ליד לוי הר"ז כלקוח ויפטר מה"ט, והנה בתו' שם ד"ה תבואת הביאו ששי' ר"ת שלקוח פטור דוקא אחר מירוח וד' הריב"ם שלקוח פטור דוקא קודם מירוח, ולב' השי' ק', דלשי' ר"ת ק' איך מע"ר שהקדימו בכרי שהוא אחר מירוח חייב בתרו"ג ולפי' ריב"ם ק' מה איצטרך קרא לפטור מע"ר שהקדימו בשבילים מתרו"ג והרי קודם מירוח יש בזה פטור של לקוח.

ואמר ע"ז הגראמ"ש ז"ל דהנה הר"ש בפאה פ"א מ"ו הק' למ"ל קרא לפטור פאה ממעשר תיפו"ל דלא הוי תבואת זרע וכמו לקוח, וכ' הר"ש "ופאה נמי דפטרין בספרי מהא קרא דובא הלוי אי לאו האי קרא הוה מחייבין להו לעניים דכיון דזכי להו רחמנא בהאי שדה תבואת זרע קרינא ביה", וכמו כן י"ל דהואיל וזכי רחמנא מעשר ראשון ללוי חשיב תבואת זרע ע"כ.